

УДК 94 (477) : 356.2 УНР

**КАДРОВА РОБОТА ПЕРСОНАЛЬНОЇ УПРАВИ ГЕНШТАБУ АРМІЇ УНР:
ДЖЕРЕЛОЗНАВЧИЙ АСПЕКТ***Марія Рогожа*

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
Україна, 20300, Черкаської обл., м. Умань вул. Садова, 2
e-mail: rohozhamaria@ ukr.net
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9545-830X>

Віддаляючись у часові, національно-визвольні змагання впродовж 1917-1921 рр. завдяки нагромадженню величезної та різноманітної за жанрами кількості праць: від наукових публікацій до спогадів (мемуарів), на наш погляд, у достатній кількості розглядалися та підпадали під уважне вивчення кожного наступного покоління науковців.

Ставлячи за мету виокремити із загалу опублікованого та зосередженого у різних архівах матеріалу унікальну за своєю контроверсійністю тему роботи Персональної управи, автор неминуче виходить за рамки означеного часово-просторового континууму досліджуваного феномену. Йдеться про події 1923 р., коли закінчилася активна фаза боротьби за українське національне визволення, але збереглися окремі підрозділи дієвої Армії Української Народної Республіки, зокрема, достатньо повно їхній офіцерський (старшинський) корпус. Окрім того, вони вимушено залишили українські території та були інтерновані польською та румунською державними владами з утриманням у спеціально встановлених місцях. Керівництво їхнім внутрішнім життям здійснювали Генеральний штаб спільно з Військовим міністерством УНР через військові секції Дипломатичних представництв у країнах інтернування. Дослідження означеної теми розширить наші знання про подальший розвиток процесу українського державотворення у його найважливішому сегменті сучасності – людському чинникові.

Матеріали Центрального державного архіву вищих органів влади України (ЦДАВО) з достатньою мірою достовірності та повноти дозволили сформулювати уявлення про зміст роботи різних підрозділів Генштабу й їхню взаємодію зі штабами дивізій і бригад, інтернованих на території Польщі та, зокрема, Румунії [6]. Масив документів під назвою – Копії наказів групи військ, інтернованих у таборі № 10, листування про підвищення у рангах, нагородні листи військовослужбовців, списки, посвід-

чення й інше – стосувався у часі періоду від 27 січня до 10 грудня 1923 р. Окрім того, у справі зберігаються документи щодо 5-ої стрілецької Херсонської дивізії та військових підрозділів, інтернованих у Румунії (табір в Орядя-Маре, потім – Феґераш). Окрему справу склали Реєстраційні картки, короткі записки про службу, штати та списки співробітників Головних управлінь Генерального Штабу (ГУГШ), старшин та урядовців військових частин армії УНР [5].

Діяльність військових частин і з'єднань дієвої Армії УНР достатньо активно вивчалася та продовжує вивчатися. Нами відзначено, що особлива увага надавалася вивченню питань діяльності Армії УНР на початковому періоді формування власне українських військових частин після проголошення Незалежності України. Активно та послідовно досліджували питання військового будівництва та ведення бойових дій за часів Центральної Ради, Української Держави та Директорії УНР – С. Кульчицький (1992), Г. Папакін (1993), О. Гуржій (1998), Т. Чухліб (1999), О. Колянчук (1995), М. Литвин (1995), К. Науменко (1995), Я. Тинченко (2007) й інші.

Табір № 10 був розташований у м. Каліш (Польща), у ньому дислокувалася Група військ УНР, до складу якої входила й 3-тя стрілецька Залізна дивізія (командир - генерал-хорунжий П. Шандрук) [4, с. 487-488], 2-га Волинська дивізія (командир – генерал-хорунжий О. Загородський) [4, с. 168-169]. Практично у кожному щоденному наказі призначалися «на роботи по Групі» військові підрозділи 2-ї Волинської та 3-ї стрілецької Залізної дивізій.

При Групі військ було створено церковний хор, яким керував сотник Ковган [6, арк. 9].

Значний інтерес становить зміст наказу № 169 від 18 червня 1923 р. Групі військ, який дає можливість зрозуміти, що відповідними структурами табору велася організаційно-господарська робота. Зокрема, від продажу двох годованих свиней було отримано

4 750 000 марок польських і «...заприбутковано по грошовій книжці відділу кооперації таборські пекарні. Відповідно, з них зроблено наступні видатки: «на закупку свиней 1 500 000 мар. пол.; на ріжні потреби 2-ї Волинській дивізії 550 000 мар. пол.; 3-ї Стріл. Залізній дивізії 700 000 мар. пол.; Спільній Юнацькій школі 250 000 мар. пол.; начальникові Культурно-Освітнього управління п. Прокоповичу – на видання «Українського Сурмача» 100 000 мар. пол.; на збільшення капіталу відділу кооперації таборські пекарні 1 000 000 мар. пол.; в нагороду робітникам пекарні 65 000 мар. пол. Решта 585 000 мар. пол. залишається в мому розпорядженню для задоволення ріжних пекучих потреб табору» [6, арк. 7зв].

Заслуговує на увагу резолюція Головного Отамана С. Петлюри на аркуші доповіді Військового міністра та голови Вищої військової ради генерал-поручника М. Юнаківа від 10 липня 1922 р [4, с. 504-505]. Вважаємо за потрібне процитувати її повністю, оскільки вона проясняє позицію «першого Президента», найперше як морального державника, який чуває власну відповідальність перед народом за кожен вчинений крок: «Вважаю сьогочасний момент не відповідним для формального надання заслуженим нашим генералам ранги «генерал-полковників». Ця ранга, як найвища в українській армії, повинна позначувати певні сліди в життї армії, а надання її заслуженим військовим старшим начальникам мусить супроводитись значними військовими святами цілої армії. Аби установити традиції нашої армії в цьому напрямку, – вважаю доцільним підписання наказів одкласти до більш одповідного часу, коли можна таке свято одсвяткувати з належною урочистю» [6, арк. 20]. У згаданий вище доповіді мова йшла про «підвищення в наступні ранги» генерал-поручника О. Галкіна та генерал-хорунжого В. Сінклера (їх підвищення стосувалося персонально Головного Отамана та залежало від його оцінки діяльності зазначених генералів) [4, с. 97-98, 402-404]. Порушувалося також питання підвищення у рангах генерал-поручника С. Дельвіга та генерал-хорунжих С. Дядюші, А. Масляного й О. Михайліва [4, с. 135-136, 150, 272-273, 281-282]. Кандидатури цих чотирьох генералів розглядалися Вищою Гоноровою Радою Армії УНР, як колегіальним органом, який попередньо розглядав кандидатури та погоджував їх перед внесенням до наказу про підвищення.

Відповідно, III відділ Персональної управи

займався також перевіркою різних повідомлень, слухів і версій стосовно намірів окремих старшин (офіцерів) повернутися на українські землі у складі СРСР. Так, стосовно полковника М. Мазуренка проводився збір відомостей з різних джерел і зроблено «Витяг з перевідвання по справі переходу Полковника Мазуренка до большевиків» [5, с. 262; 6, арк. 31]. Цей документ дав підстави начальникові Персональної управи генерал-хорунжому М. Удовиченку [4, с. 448-449] отримати подання від командира 5-ї стрілецької Херсонської дивізії генерал-хорунжого А. Пузицького [4, с. 356] з поміткою «Таємно», яким повідомлено, що «полковник Мазуренко відїхав до Совдепії, тому прошу виключити його зі списків Армії» [6, арк. 30].

Справа щодо полковника М. Мазуренка отримала дальший розвиток, про виниклу ситуацію відразу доповіли військовому міністрові, відповідно, питання про підвищення у ранзі було знято зі згоди Головного Отамана з поміткою на рапорті «Згоден» [6, арк. 32]. Отже, було враховано досвід діяльності Штабу гетьмана П. Скоропадського, у структурі якого було створено спеціальну структуру – Осібний відділ. Відповідно до Положення, «відділ фактично виконував роль політичної розвідки та контррозвідки й мав надзвичайні повноваження щодо інших офіційних установ Української Держави» [3, с. 99].

Займалася Персональна управа й вирішенням колізії, що виникла при підвищенні у наступні ранги 32 старшин 2-ї Кулеметної бригади. Рапортом від 14 лютого 1923 р. (вих. № 6) до Військового міністра звернувся командир згаданої вище бригади (у складі 1-ої Кулеметної дивізії) підполковник Г. Порохівський [4, с. 348-349] щодо «підвищення в наступні ранги 32 старшин за довгий час визвольної боротьби Українського народу...» [6, арк. 59]. Оскільки згадана військова частина була інтернована у Румунії, то керівник Військової секції при Місії УНР у Румунії своїм рапортом від 27 лютого 1923 року (вих. № 3749) разом з 33 примірниками нагородних листів просив повідомити про отримання та, головне, результати розгляду [6, арк. 58]. Зрозуміло, що поки подання та нагородні листи дійшли до Генерального штабу та були розглянуті, пройшов певний час.

Вже 3 березня 1923 р. разом з листом (вих. № 113) Військовий міністр і голова Вищої військової ради М. Юнаків надіслав 32 нагородних листи до Генерал-інспектора Армії УНР з проханням «про передачу цих нагородних

представлень командирові 5-ї Стрілецької дивізії для розгляду їх в Дивізійній Гоноровій Раді з попереднім переведенням через реєстраційну комісію генерал-хорунжого М. Янчевського [4, с. 511-512] на ту старшину, яка ще не зарахована на дійсну українську військову службу» [6, арк. 56].

Важливо підкреслити і той факт, що Віце-міністр по справах адміністративно-персональних (на той час генерал-полковник О. Галкин), підпис якого стояв другим у згаданому листі, зберігаючи об'єктивність в управлінській діяльності Генерального штабу й уникаючи упередженого ставлення до старшини, попри службову переписку щодо обставин переходу на румунський берег окремих підрозділів дієвої Армії УНР та, зокрема, особисто керівника 2-ої Кулеметної бригади Г. Порохівського, підтримав доручення Військового міністра щодо останнього. У листі було наголошено: «Одночасно з цим, прошу наказати Комдіву 5-ї з'ясувати справу підвищення до наступної ранги самого підполковника Порохівського і в позитивному випадку пропонувати йому зробити відповідне представлення, переведенням його через Армійську Гонорову Раду» [6, арк. 56-56зв].

Командир 5-ої стрілецької Херсонської дивізії рапортом від 19 березня 1923 р. (вих. 303) повідомив «...що нагородні листи будуть розглянуті мною і Дивізійною Гоноровою Радою по закінченню призначеного мною доходження у справі самочинного переходу через р. Дністер на Руминській беріг бувшої 2-ої Кулеметної бригади під керуванням підполковника Порохівського. В дивізії маютья старшини свідки-очевидці згаданого випадку» [6, арк. 53].

Пізніше генерал-хорунжий А. Пузицький (рапорт від 30 березня 1923 р., вих. 332) доніс: «...що до часу приєднання бувшої 2-ої кулеметної бригади до Армії, не нахожу можливим вступити з клопотанням про підвищення до наступної ранги старшин бувшої 2-ої кулеметної бригади, перебуваючих зараз в Румунії, бо в дивізії маютья документи компроментуючого характеру, щодо переходу бригадою р. Дністер в той час, коли була повна змога приєднатися до дивізії. Небезпеки з боку ворога не було, що підкреслено свідками-очевидцями» [6, арк. 52].

До військового міністра звернувся з рапортом від 29 серпня 1923 р. (вих. № 653), начальник Персональної управи генерал-хорунжий М. Удовиченко, в якому повідомив, представляючи нагородні листи на згаданих старшин,

про те, що «виникло заперечення як з боку командира 5-ої Херсонської дивізії генерал-хорунжого А. Пузицького, так і з боку Віце-міністра по справах адміністративно-персональних генерал-хорунжого М. Янчевського. Зазначені особи покликаються на матеріали та документи, що маютья у Штадіві 5-ої, а також на доходження, проведенне Комдівом-5 у справі дотичній переходу 2-ої Кулеметної бригади на Румунський бік (р. Дністра – авт.)» [6, арк. 48].

12 квітня 1923 р. генерал-хорунжий М. Янчевський, за дорученням Генерального інспектора військ УНР, провів службове розслідування стосовно причин «переходу кулеметної бригади на Румунський терен» [6, арк. 49зв]. Оцінюючи ситуацію у цілому, яка склалася, коли підрозділи 2-ої Кулеметної бригади опинилися у кільці ворожого оточення, М. Янчевський зазначив у своєму рапорті: «...що перехід кулеметною бригадою під керівництвом підп. Порохівського р. Дністер на терен Румунії був завчасний і во всякому разі безпосереднього натиску від большевицької армії не було. Ситуація, котра тоді склалася в частинах кулеметної дивізії – це повна відчуженість інформації й відсутність з боку вищих начальників ініціативи й розпорядности» [6, арк. 49].

Детальніше ознайомлення зі змістом рапорту на ім'я Генерального інспектора дозволило зробити декілька попередніх висновків. По-перше, велося розслідування щодо подій трирічної давнини, за плином часу опитувані старшини могли забути якісь істотні деталі подій 10-11 листопада 1920 р., котрі могли істотно вплинути на прийняття рішення про перехід. По-друге, безпосереднє керівництво діями підполковника Г. Порохівського в означений час здійснював командир військового з'єднання (1-ої Кулеметної дивізії), у рапорті не показано оцінки його дій як командира, ні його оцінки причин виникнення ситуації перед переходом через р. Дністер. По-третє, з незрозумілих на сьогодні міркувань було сформовано ймовірність певної відповідальності старшин, підлеглих підполковника Г. Порохівського, у діях, які були поза їхньою компетенцією.

Проведене нами додаткове вивчення обставин переходу на правий берег, на румунський бік р. Дністер, дозволило виявити також і думку командира 2-ої Кулеметної бригади підполковника Г. Порохівського. У спогадах він наступним чином описав події 10-11 листопада 1920 р.: «Ніч з 10-го на 11-е листопада, як то можна стверджувати тепер фа-

ховими дослідями, 2-га Кул. бригада та одна бригада 3-ої Залізної дивізії провели в районі Могилів-Озаринці, маючи ворога перед собою, на своєму лівому крилі та в запіллі.

Ранком 11 листопада оставався лише один вільний шлях відступу через Ярошів на Курилівці-Муровані. Частини 3-ої Залізної дивізії, як видно, не зв'язані певними наказами, ранком відійшли цим шляхом...

Після того, як було остаточно в'яснено, що штаб дивізії та 1-ша Кулеметна бригада ще вночі відійшли шляхом Могилів-Ярошів на Курилівці-Муровані, та що у трикутнику Могилів-Озаринці-Ярошів, оточеному ворогом, нема жодних українських частин, крім 3-го кінного Фроловського (Донського Козачого) полку – відходити на Ярошів вже не було змоги: він був зайнятий ворогом. Оставався лише один шлях, дуже небезпечний: через Лядово, Нагоряни, але й той на висотах біля Нагорян уже був під безпосередньою загрозою ворожої кінноти... Таким чином після форсованого маршу від Ярошова бригада біля Лядово виявилася притиснутою до самого Дністра.

Після спроби просунути вздовж самого берега, яка показала себе невиповненою з самого початку, приймаючи на увагу бойові обставини, страшну перемученість коней і людей, які цілий день 10-го листопада провели в кривавих сутичках з ворогом, а ніч на 11-е в тяжких нічних маневрах, а особливу малу кількість бойових припасів – прийшлося дати наказ на перехід на Румунський беріг Дністра» [2, с. 77-78].

Наведена вище цитата дозволила, на нашу думку, більш повно уявити значення командира 2-ої Кулеметної бригади підполковника Г. Порохівського, який зумів зреалізувати низку командирських рішень і зберіг найбільшу цінність – життя вояків бригади. Водночас, виявлені протиріччя у сприйнятті та тлумаченні військовими високопосадовцями вбачаються суб'єктивними, оскільки жоден з них не залишався віч-на-віч з ворогом, не ставав перед необхідністю приймати єдино правильне в екстремальних умовах рішення, нарешті, не вписати ще одну героїко-трагічну сторінку національної історії.

На превеликий жаль, встановити подальший розвиток ситуації щодо реалізації подання не вдалося, оскільки у черговий раз указані підрозділи з табору в м. Оряда-Маре були переведені у збірний табір м. Феґераш. У наступному часі вищими румунськими властями було прийнято рішення про завершення періоду інтернування. У цілому табором «опікувалася

дипломатична місія уряду УНР в еміграції. У Румунії режим інтернування скасовано у вересні 1923 р.» [1, с. 452-453].

Але необхідно звернути увагу те, що кожен нагородний лист був завізований командиром 2-ої Кулеметної бригади підполковником Г. Порохівським, який стосовно кожного із підлеглих висловив власне бачення щодо подальшої служби. Так, командира куріня сотника Петра Середу атестував наступним чином: «По своїм здібностям як військовим і громадянським, заслуговує на підвищення в ранг підполковника, для заняття при першій нагоді відповідно сему рангові посади» [6, арк. 70-71зв]. Сотник П. Середя згаданий Г. Порохівським у спогадах про перебування у таборі інтернованих вояків дієвої Армії УНР у Румунії.

Ситуація перших днів інтернування була далеко непростою: «Перед командуванням стало питання: або, спираючись на добре організовані, спаяні та дисципліновані частини, прийняти низку мір для підняття дисципліни та порядку, або допустити безпосереднє втручання румун у внутрішнє життя частин; іншими словами – віддати всіх під опіку Румунської військової влади – демобілізуватися. Я став на перший шлях і в тісному контакті зі старшими старшинами, а саме: сотн. Пилипенком, сотн. Середою, пор. Савчуком (Микитою – авт.) – рішив ужити рішучих заходів до очищення від невідповідних елементів» [2, с. 83-84].

Природним сприймається той факт, що за час перебування у Румунії підполковник Г. Порохівський у достатній мірі вивчив військові, громадянські й особисті якості підлеглих йому старшин і відповідним чином відобразив це в атестаціях. Для 10 старшин вона звелася до короткого: «Хлопчу» [6, арк. 66, 78, 86, 98, 106, 112, 114, 116, 122, 124]. Ще для двох старшин коротко підкреслив: «Заслуговує на підвищення до рангу поручника» [6, арк. 102, 126]. Для дев'яти старшин «просить» підвищити до рангу поручника, вказуючи в атестації найбільш виразні військові якості [6, арк. 88, 90, 94, 100, 104, 108, 110, 118, 120]. Семи старшинам, кожному своїми словами, підкреслив особисті якості та підтримав «підвищити до рангу сотника» [6, арк. 64, 68, 72, 74, 76, 80, 82]. Для атестації трьох використав термін «видатний», оцінюючи службу стройового, штабного, муштрового старшин, тому пропонує підвищити кожного «до рангу сотника» [6, арк. 82, 9, 96]. Уже вище згадувалося про сотника П. Середу, його атестацію та ранг для підвищення.

При вивченні змісту справи 54 (Ф.1078, Оп.2) нами встановлено, що у травні 1920 р. Головний Отаман військ УНР підписав наказ від 02 травня 1920 р. № 63, яким затвердив Положення «Про організацію та вишкіл польової жандармерії УНР» [5, арк. 3]. Передбачалося, що вона створюється «...для військово-поліцейської служби при армії підтримання спокою і громадянської безпеки на Запідлі...» [5, арк. 3]. Виявлено також «Реєстраційну картку Гната Єрмиловича Порохівського» з повним викладом біографії та проходження військової служби до та після 1917 р. [5, арк. 9-10зв]. Вона цілеспрямовано відшукана та проаналізована на предмет участі у національно-визвольних змаганнях, оскільки існує значна кількість джерел суперечливого характеру.

Значний пізнавальний інтерес становлять: «Списки старшин і урядовців... із зазначенням займаних посад», зокрема, 6-ої Гарматної бригади із куренями (70 осіб) [5, арк. 12-12зв, 13-13зв]. А також 16-ої та 17-ої Стрілецької бригад (68 і 54 особи відповідно) [5, арк. 14-14зв, 15-15зв]. Не меншу цікавість викликають, знову ж таки завдяки наявності прізвища, ім'я та по-батькові, списки співробітників Генерального штабу, яких переводили до табору Каліш [5, арк. 18-19]. Штатна структура Головного управління Генерального штабу УНР дає змогу розуміти схему управління та забезпечення війська через 1-ше та 2-ге Генералквартирмейстерства [5, арк. 26-30]. Пізнавальною сприйнята «Таблиця розрахунку термінів вислуги й умов, яким мусять відповідати адміністративні старшини та особи, які не мають ранги, підвищені в ранги в порядку військового часу» [5, арк. 31-32]. Її вироблено з метою «службового росту» для працівників штабів і тилових частин. На відміну від фонду 1075, матеріали фонду 1078 містять у собі документи 1920 р., що особливо важливо для розуміння роботи зі старшинами, коли очільник УНР залишився віч-на-віч з військовою потугою більшовицької Росії, політичне керівництво якої не припускало навіть думки про самостійність України.

У підсумку варто відзначити, що у ЦДАВО України використані для підготовки статті

фонди 1075 та 1078, а також наявні в архіві фонди 1073, 1074, 1076, 1077 містять документи, що стосуються національно-визвольних змагань у період 1917-1921 рр., водночас, вони потребують, на нашу думку, нового прочитання у контексті нинішніх політичних реалій. Залучений для ознайомлення у статті масив документів стосується післяперіоду національно-визвольних змагань та означений низкою документів, котрі відображають тяглість українського державотворення, зокрема, його військової складової.

Визначено декілька моментів щодо розуміння особистості Головного Отамана УНР С. Петлюри. По-перше, наявні документи засвідчили його зважений підхід і позицію щодо надання найвищого військового рангу доби Директорії «генерал-полковник». По-друге, С. Петлюра у його останній період життя залишився найвищим очільником УНР в екзилі. По-третє, у новітній історії України Головний Отаман – перший найвищий військовий керівник – особа без спеціальної військової освіти, що засвідчило певну пріоритетність європейськості України та відповідність сучасним європейським тенденціям посідання посади військового міністра цивільними.

Окрім того, опрацьована частина документів із фондів розширила наші знання про особливості роботи з кадрами старшин у післяперіод національно-визвольних змагань у контексті збереження для майбутнього найціннішого – людського потенціалу; показано розвиток подій щодо долі окремих з них: полковника М. Мазуренка, підполковника Г. Порохівського, у пізнішому часі останній – генерал-хорунжого Армії УНР.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

1. Енциклопедія сучасної України. Інститут енциклопедичних досліджень НАН України. Т. 11. Зор-Как. Київ, 2011. 710 с.: 2057 чорноб. і 411 кольор. іл., 13 карт, 14 табл. і 3 сх.
2. Порохівський Г. Українська військова еміграція в Румунії. Ч. I. (11.XI. – 15.XII.1920 р.) Табор. Воєнно-історичний журнал. 1929. № 11. С. 76-86.
3. Скоропадський П. Спогади. Кінець 1917 – грудень 1918. Київ-Філадельфія, 1995. 492 с.
4. Тинченко Я.Ю. Офіцерський корпус Армії Української Народної Республіки (1917-1921). Книга I. Київ: Темпора, 2007. 355 с.
5. Центральний державний архів вищих органів влади України (ЦДАВО України). Ф.1078. Оп.2. Спр.54.
6. ЦДАВО України. Ф.1075. Оп.2. Спр.1067.

Рогожа Марія *Кадрова робота персональної управи Генштабу Армії УНР: джерелознавчий аспект*

У статті розглянуто роботу Персональної управи ГШ Армії УНР, яка забезпечувала роботу зі старшинами військових підрозділів, інтернованих до Польщі та Румунії. Звернено увагу на процедуру проходження нагородних листів, спрямованих на підвищення у військовому ранзі старшин – учасників національно-визвольних змагань. Виявлено, що Персональна управа із залученням інших підрозділів Генерального штабу розглядала й питання проходження служби, зокрема, М. Мазуренка та Г. Порохівського.

Ключові слова: Персональна управа, старшини, нагородні листи, М. Мазуренко, Г. Порохівський

Рогожа Мария *Кадровая работа персонального управления Генштаба Армии УНР: источниковедческий аспект*

В статье рассмотрена работа Персонального управления ГШ Армии УНР, которая обеспечивала работу со старшинами воинских подразделений, интернированных в Польше и Румынии. Обращено внимание на процедуру прохождения наградных листов, направленных на повышение в воинском звании старшин – участников национально-освободительной борьбы. Выявлено, что Персональное управление с привлечением других структур Генерального штаба, рассматривало и вопросы прохождения воинской службы, в частности, М. Мазуренко и Г. Пороховского.

Ключевые слова: *Персональное управление, старшины, наградные листы, М. Мазуренко, Г. Пороховский*

Rohozha Maria *Work with the personnel of the general base personnel office of the Ukrainian People's Republic Army: source study aspect*

The paper deals with some aspects of work of the particular structural unit – the General Base Personnel Office of the Ukrainian People's Republic Army. The work with the personnel of the General Base Personnel Office of the Ukrainian People's Republic Army is observed in the paper. The Personnel Office provided work with sergeant-majors of the military units internee to Poland and Romania. In particular, causes of the transit of the part of the military units under command of the lieutenant colonel Hnat Porohivsky to the territory of Romania are analyzed. System activities of the sergeant-majors personnel office are observed. Those activities were directed on the increase of sergeant-major general education and professional military level. The Ukrainian People's Republic Army top management considered necessity to support discipline and combat capability of military units and evidently took in mind preparation to potential military actions at the territory of Ukraine against bolsheviks' troops, in particular, to the Second Winter Campaign. The author highlights the procedure of award lists directed on the increase in rank of sergeant-majors who took part in national liberation competitions. The author pays attention to the balanced approach and written opinion of the Chief Ataman S. Petliura to the awarding of the high general titles in the internee military units. It is revealed that the Personnel Office and other units of the General Base also alerted drew attention to service passage of M. Mozurenko and H. Porohivsky.

Keywords: *Personnel Office, sergeant-majors, award list, M. Mozurenko, H. Porohivsky*

Надійшла до редакції 20.06.2018 р.